

Звіт про фінансову стабільність

22 червня 2021 року

Головне

- Економіка відновлюється після кризи, основні рушії – сильний приватний внутрішній попит та сприятлива ситуація на зовнішніх ринках.
- Індекс фінансового стресу свідчить про низький рівень напруги у фінансовому секторі.
- Більшість компаній проходить коронакризу без значних втрат. Серйозні труднощі виникли лише для окремих сегментів підприємств.
- Банки прибуткові та добре капіталізовані, пристосувалися до карантинних умов роботи, що дає змогу нарощувати кредитування у роздрібному та корпоративному сегментах.
- Торік банки активно вкладалися в ОВДП, профінансувавши частину дефіциту бюджету за обмеженого доступу уряду до зовнішнього фінансування. Проте інвестування в ОВДП не обмежувало та не знеохочувало можливості кредитувати економіку.
- За результатами кризового 2020 року витрати на формування резервів під кредитні збитки банків зросли вдвічі, проте загалом залишилися помірними.
- Строкова структура зобов'язань банків за останні півтора роки суттєво змінилася – зросла частка коштів на вимогу, хоча загалом фондування залишається стабільним.
- Ефект зниження вартості фондування на процентну маржу майже вичерпано. Надалі знижуватимуться кредитні ставки, процентна маржа банків ймовірно звузиться.
- Прибутковість сектору зберігається, а основні статті доходів стрімко зростають. Значну частину прибутку банки спрямовують на нарощення капіталу.
- Збереження високої рентабельності банків як джерела капіталу дає змогу НБУ продовжити впровадження регуляторних змін, зокрема вимог до покриття капіталом операційного ризику, а також визначити графік формування буферів капіталу.

Значення Індексу фінансового стресу низькі, але волатильні

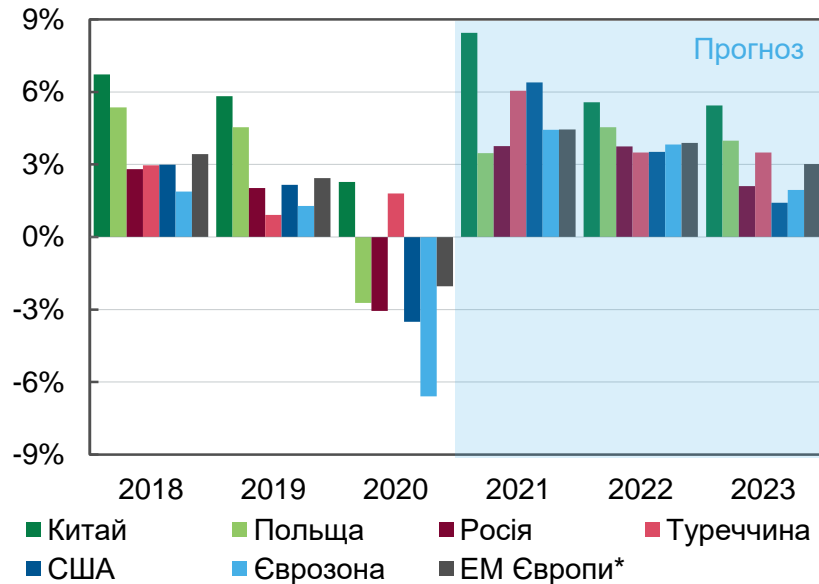

Джерело: НБУ.

- Індекс фінансового стресу залишається на низькому рівні.
- Волатильність в березні-квітні 2021 року пов'язана зі зростанням ставок за безризиковими доларовими активами та підвищенням загрози вторгнення військ РФ. Найбільше відреагували субіндекси державних та корпоративних цінних паперів.
- Рівень напруги субіндексу банківського сектору близький до історичного мінімуму.

ВВП країн-партнерів, ціни на товари зростають, але ризики високі

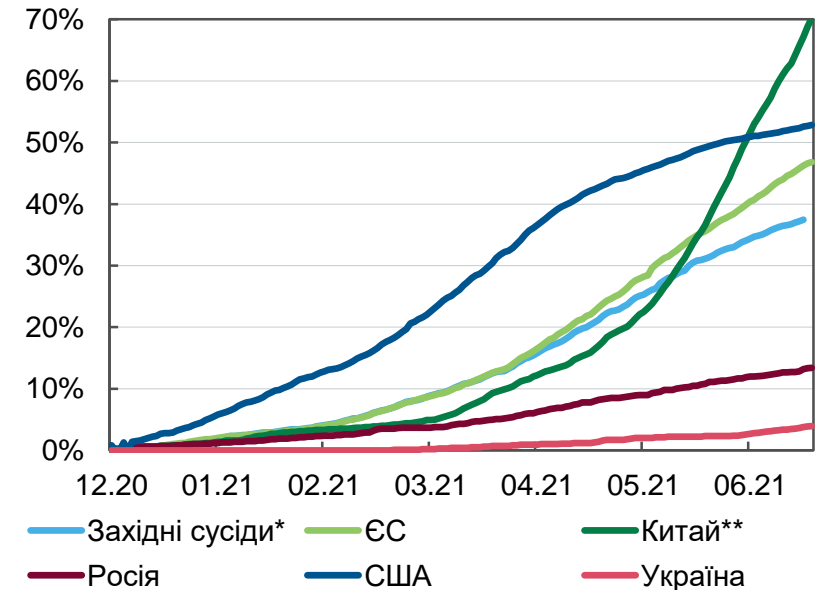
Динаміка ВВП країн – основних торговельних партнерів України

* Білорусь, Україна, Молдова.

Джерело: Світовий банк, Global Economic Prospects, June 2021.

Вакциновані, % населення

* Зважені на кількість населення дані Болгарії, Литви, Румунії, Польщі, Словаччини, Угорщини, Чехії.

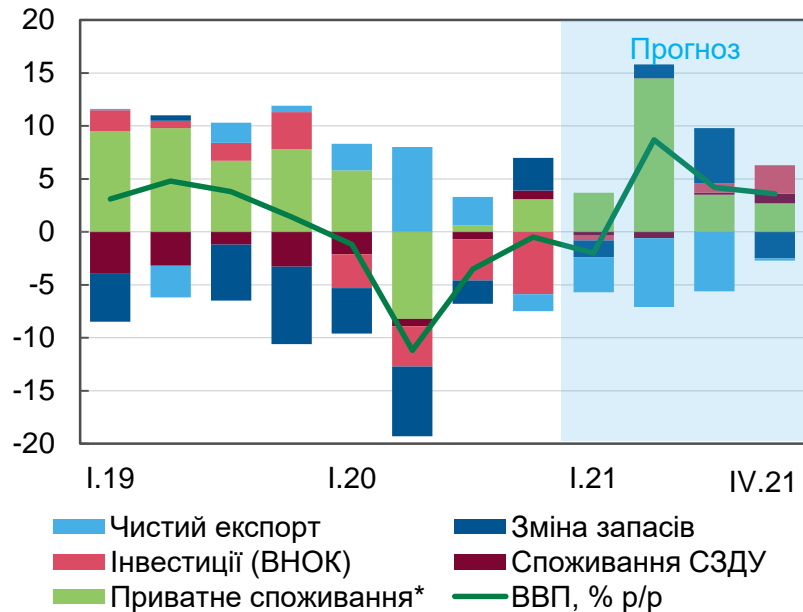
** Кількість вакцинацій на 100 мешканців.

Джерело: Our World in Data.

- ВВП країн, що є основними торговельними партнерами України, зростають, проте нерівномірно, значною мірою через різний рівень вакцинації.
- Ціни на товарних ринках злетіли, зокрема на продукти українського експорту.
- Коронавірус залишається ключовим викликом. Зростання безризикових ставок у провідних країнах створює ризики для нових залучень.

Економіка відновлюється повільніше очікувань

Внески категорій кінцевого використання в річну зміну реального ВВП, в. п.

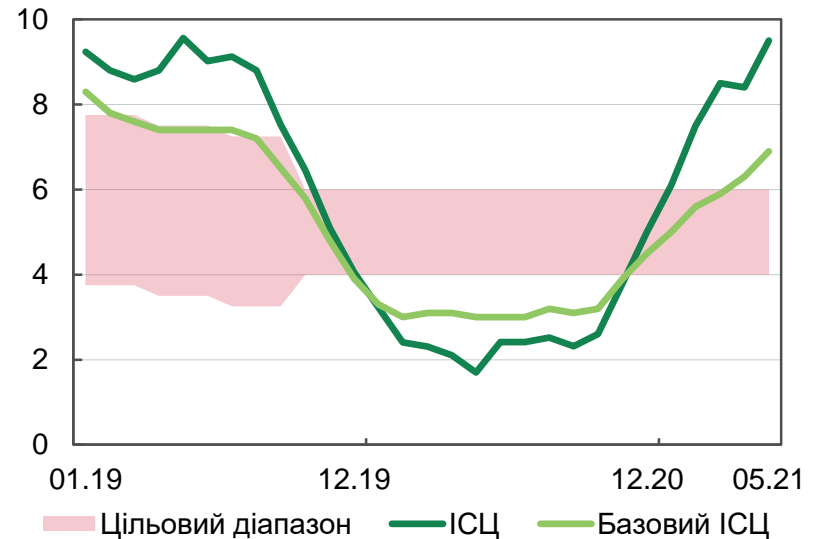

* Разом з некомерційними організаціями, що обслуговують домогосподарства.

Прогноз на II-IV квартали – квітень 2021 року (буде оновлений у липні).

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

Індекси споживчих цін та цільовий діапазон НБУ.

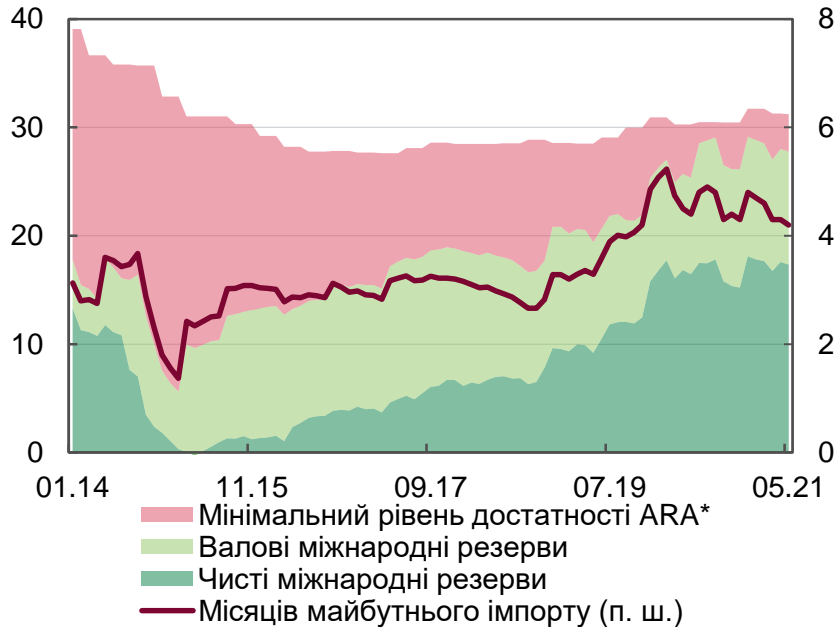

Джерело: ДССУ.

- За оперативною оцінкою ВВП у I кварталі 2021 року зменшився на 2% у річному вимірі.
- На початку року інфляція вийшла за межі цільового діапазону $5 \pm 1\%$ та надалі прискорювалася. За прогнозами НБУ, інфляція повернеться в діапазон лише у 2022 році.
- Монетарна політика НБУ залишається м'якою попри зростання облікової ставки від початку року.

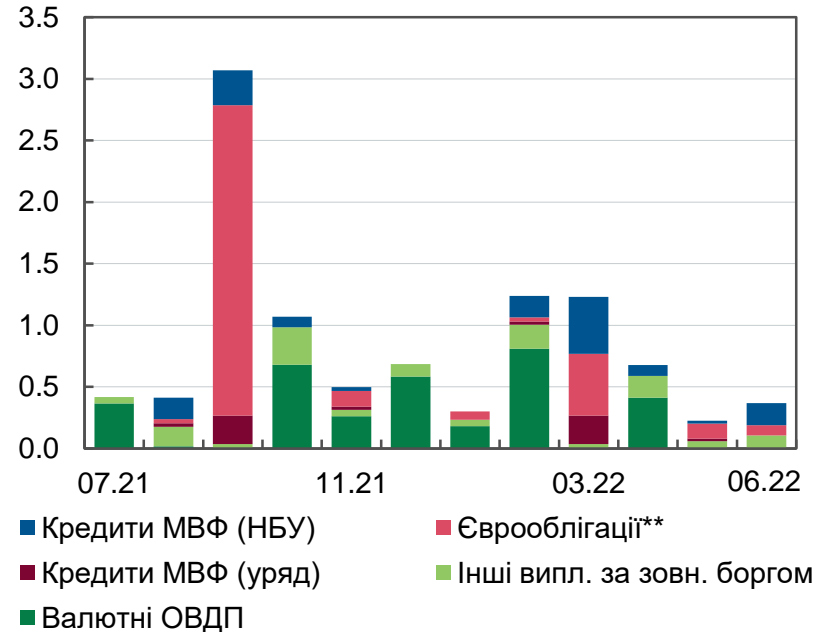
Співпраця з МВФ необхідна для зниження економічних ризиків

Валові й чисті міжнародні резерви, млрд дол.

* Мінімальний рівень достатності резервів АРА за методикою МВФ
Джерело: НБУ.

Валютні виплати за державним та гарантованим державою боргом, екв. млрд дол.*

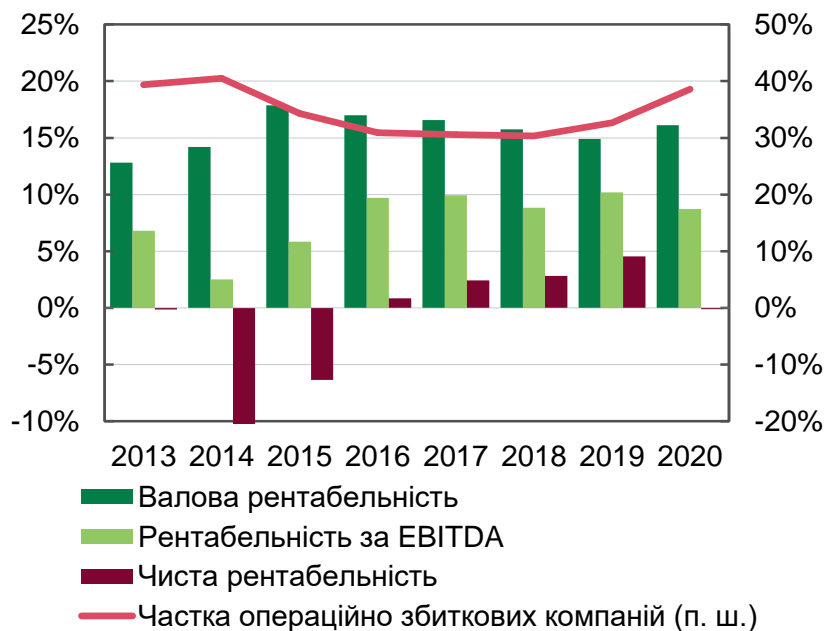
* У тому числі відсотки (на 01.06.2021).

** Уключаючи єврооблігації на 1 млрд дол. гарантовані США – погашення у вересні 2021 року
Джерело: розрахунки НБУ.

- Міжнародні резерви перебувають на відносно комфортному рівні. Їх обсяг близький до мінімального рівня достатності за композитним критерієм МВФ.
- Співпраця з МВФ є запорукою зменшення загроз для фінансової стабільності. За поточних кредитних рейтингів України відсутність регулярного доступу до міжнародного офіційного фінансування створює ризики.

Реальний сектор: нерівномірне та помірне відновлення триває

Рентабельність реального сектору та частка операційно збиткових компаній

Джерело: ДССУ, data.gov.ua, розрахунки НБУ.

Боргове навантаження за 2020 рік і зміна EBITDA 2020 до 2019 у розрізі галузей

Дані скориговано.

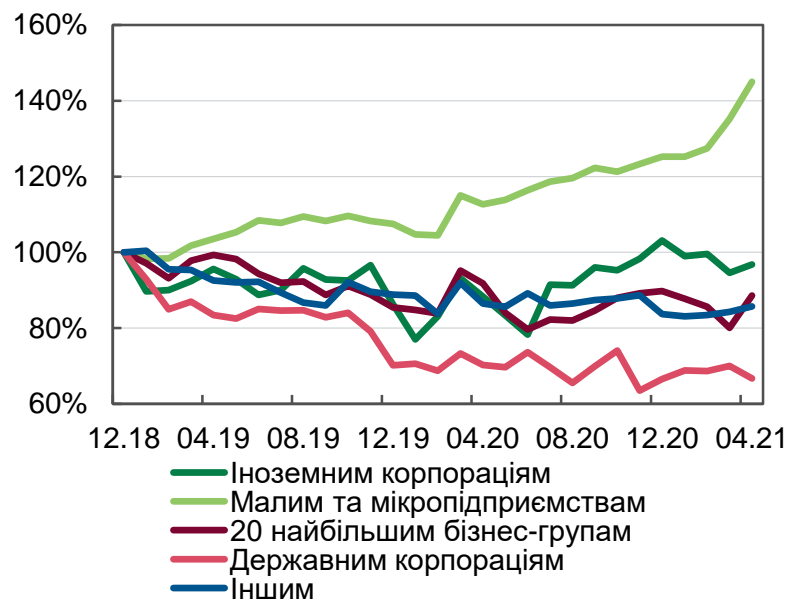
* За виключенням трубопровідного транспорту.

Джерело: data.gov.ua, розрахунки НБУ.

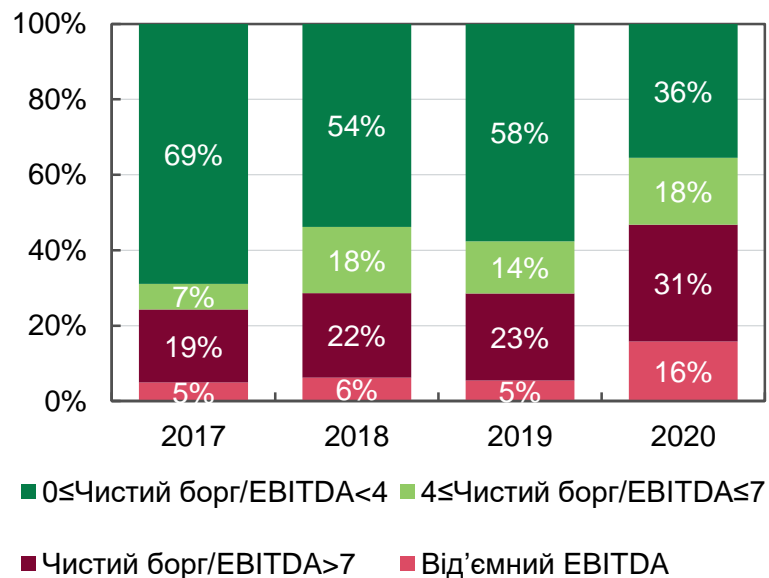
- Реальний сектор проходить цю кризу краще, ніж попередні. Значна частина підприємств фінансово стійка та прибуткова.
- Більшість галузей попри кризу зберігають прийнятне боргове навантаження. Агрегований показник Борг/EBITDA попри зростання до 2.7x є прийнятним.
- Галузі сфери послуг, що найбільше постраждали від коронакризи, можуть зіштовхнутися із довгостроковими структурними проблемами.

Корпоративний портфель – стримано позитивна оцінка

Чисті корпоративні кредити за групами нефінансових корпорацій, 2018 = 100%

Розподіл кредитів* корпоративних позичальників за борговим навантаженням

У банках, платоспроможних на 01.05.2021.
Джерело: НБУ.

* Працюючі кредити станом на 01.01.2021 з сумою боргу > 2 млн грн.
Джерело: НБУ, data.gov.ua, розрахунки НБУ.

- Спостерігається помірно, але стійке зростання обсягів кредитування підприємств.
- Кредитування малих та мікропідприємств залишається рушієм зростання корпоративних портфелів.
- Фінансові показники позичальників за результатами 2020 року погіршилися, проте для більшості боржників не викликають серйозних побоювань.

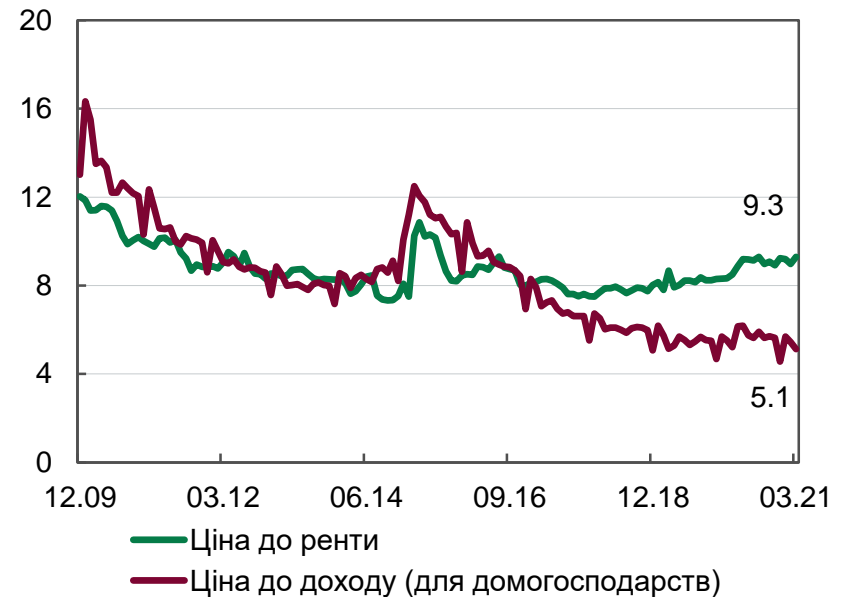
Житло дорожчає, але поки залишається відносно доступним

Активність на ринку житла

Джерело: Мін'юст, агентства нерухомості, ДССУ.

Відношення «ціна до річного доходу» та «ціна до річної ренти» на первинному ринку нерухомості Києва

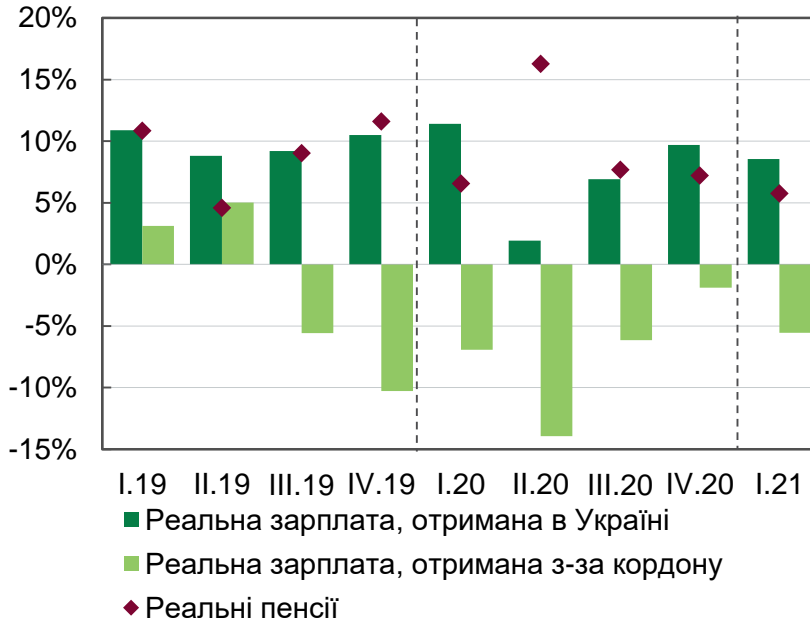

Джерело: ДССУ, агентства нерухомості, розрахунки НБУ.

- Вартість житла зростає: у квітні як на первинному, так і на вторинному ринках Києва темпи зростання цін перевищили 10% у річному вимірі.
- Житло залишається доступним за відносними показниками, оскільки ціни та доходи населення зростають порівнянними темпами.

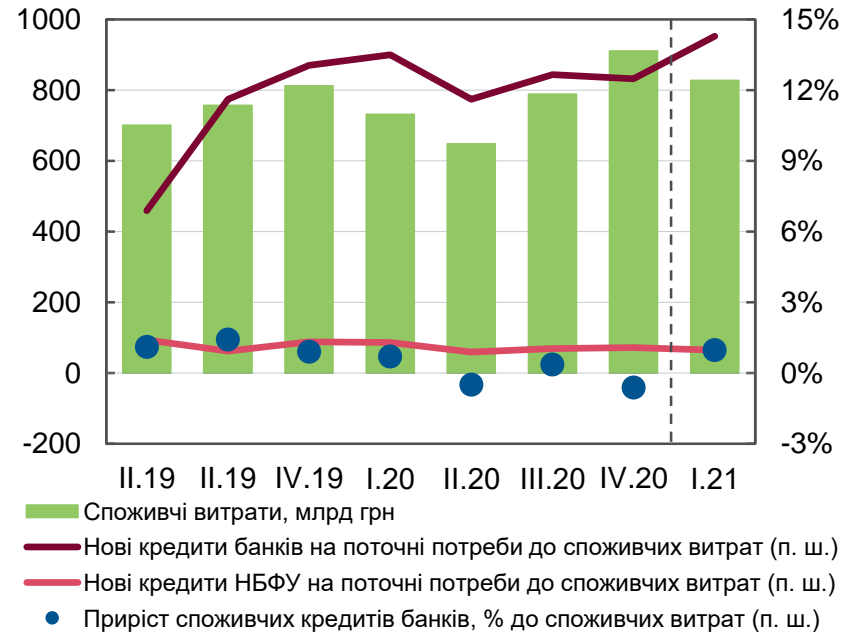
Домогосподарства: реальні доходи та споживання зростають

Зміна реальної заробітної плати та пенсій, р/р

Джерела: ДССУ, розрахунки НБУ.

Вплив споживчого кредитування на споживчі витрати

Джерела: ДССУ, розрахунки НБУ.

- За 4 місяці 2021 року середня реальна зарплата зросла на 11.3% у річному вимірі.
- Споживчі настрої поліпилися до докризового рівня, що стимулює споживання та кредитний попит.
- Сукупне боргове навантаження населення надалі помірно знижується через швидше зростання номінальних доходів порівняно з кредитуванням.

Карта ризиків фінансового сектору

Теплова карта фінансового сектору

Ризики	2015	2017	2019	3.21
Макроекономічний	High	High	High	High
Кредитний домогосп.	Low	Low	Low	Low
Кредитний корпор.	High	High	High	High
Капіталу	High	High	High	High
Прибутковості	High	High	High	High
Ліквідності	Low	Low	Low	Low
Валютний	High	High	High	High
Середнє значення	High	High	High	High

Макроекономічний ризик знизився (-1) та повернувся на докризовий рівень. Цьому сприяли позитивний прогноз ВВП та зменшення вартості 5-річних CDS суверенних цінних паперів.

Кредитний ризик домогосподарств незмінний: помірний з другої половини 2020 року. Очікування якості роздрібних кредитів покращилися.

Кредитний ризик корпоративного сектору знизився (-1). Очікування ринку покращуються, проте погіршення фінансових результатів підприємств відображають вплив минулорічної кризи.

Ризик капіталу незмінний. Його зменшують високі показники достатності капіталу, а підвищує відносно невисокий коефіцієнт левериджу.

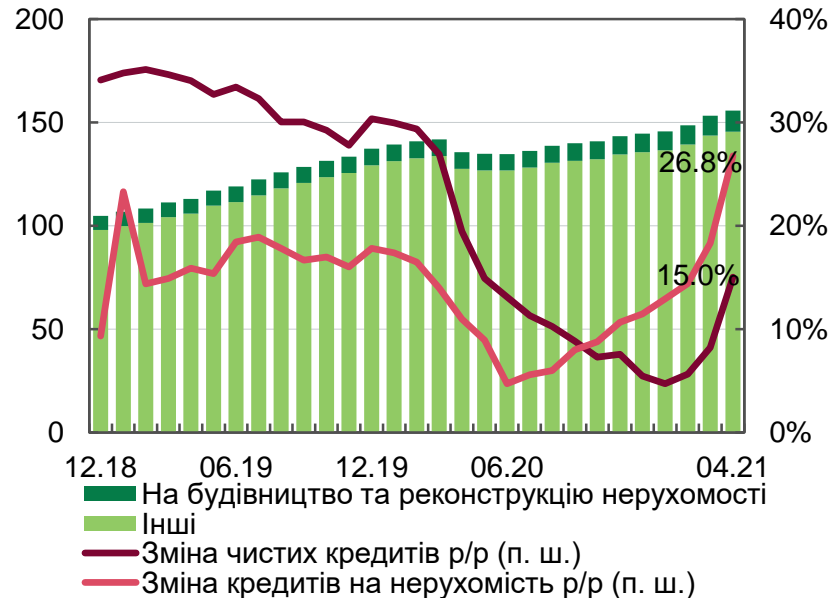
Ризик прибутковості незмінний. Операційна ефективність банків погіршилася, однак показники рентабельності залишаються високими.

Ризик ліквідності незмінний та залишається найнижчим. Цьому зокрема сприяло стрімке зростання вкладів населення.

Валютний ризик незмінний. Завдяки низькій волатильності курсу, достатньому рівню золотовалютних резервів та позитивним очікуванням ринку валютний ризик залишається помірним.

Зростання роздрібного портфеля прискорюється

Чисті гривневі кредити фізичним особам, млрд грн

У банках, платоспроможних станом на 01.05.2021.
Джерело: НБУ.

Зміна чистих гривневих кредитів фізичним особам за місяць

- Річні темпи зростання роздрібного кредитного портфеля суттєво прискорилися та становлять 15%, а для сегменту іпотечних кредитів – 27%.
- Темпи зростання портфеля є стійкими та вже незначно залежать від хвиль карантинних обмежень.

ОВДП у власності банків зросли, рефінансування цьому сприяло

ОВДП за сумою основного боргу, частка у чистих активах та дефіцит держбюджету

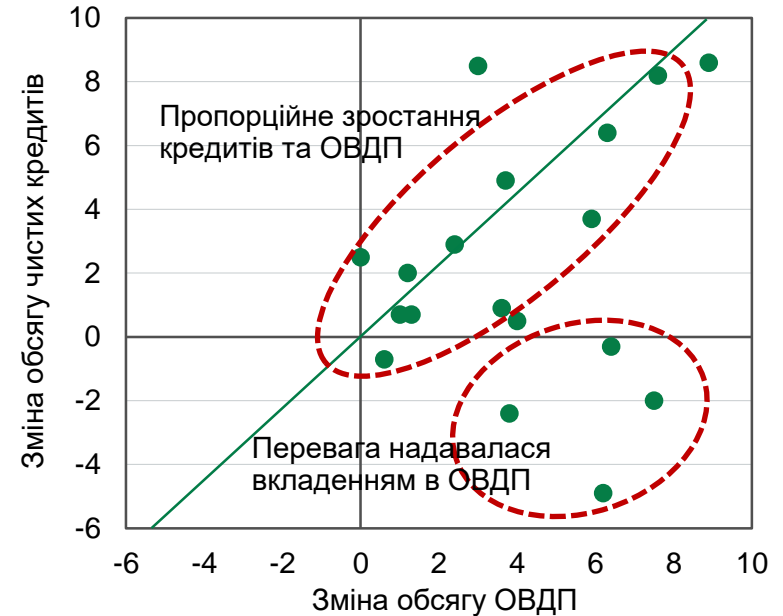

У банках, платоспроможних станом на 01.05.21.

Джерело: НБУ.

- Україна, як і інші країни, у час боротьби з коронавірусом розширила дефіцит бюджету.
- Банки були головними вкладниками в ОВДП у 2020 році. Спрацювало 3 фактори: вільна ліквідність, помірний попит на кредити та зростання доходності ОВДП.
- Попит банків на ОВДП підживлювало рефінансування НБУ, воно стало довшим.
- Інвестиції банків в ОВДП не витісняли кредитування.

Річна зміна обсягів ОВДП* та чистих кредитів клієнтам у найбільших за активами 20 банках**, млрд грн

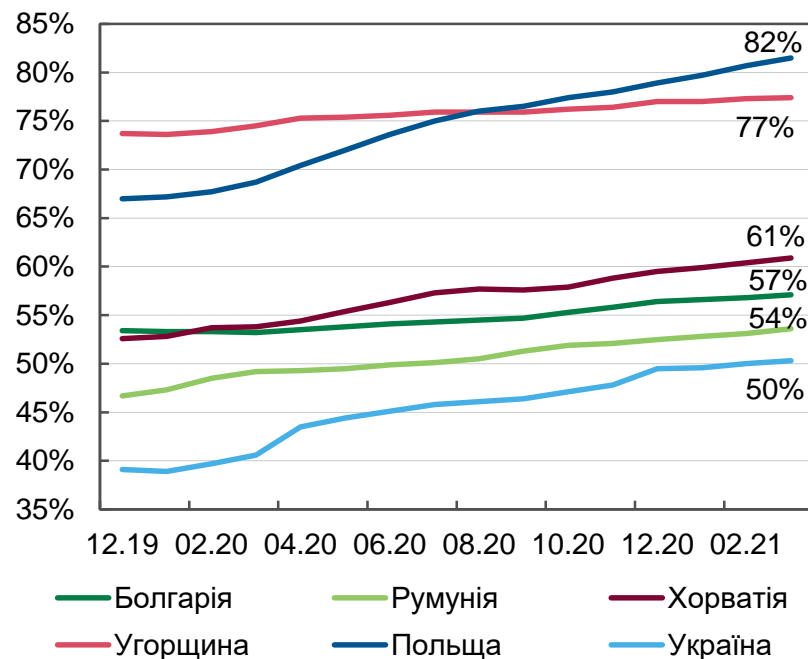
* ОВДП, випущені для збільшення капіталу держбанків, не враховано. Два найбільших держбанки не показані.

** В усіх валютах, курс зафіксовано на 01.01.2020.

Джерело: НБУ.

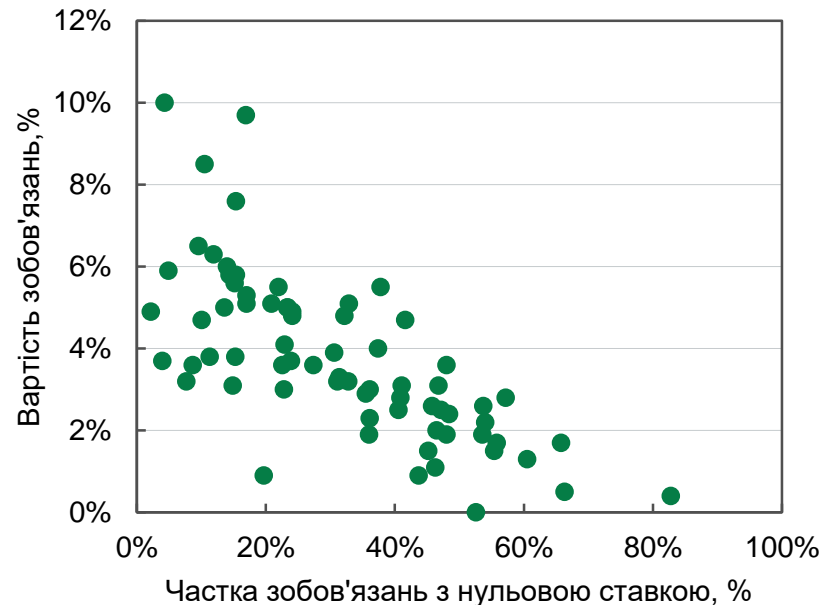
Коротке стабільне фондування – довгострокова реальність

Частка коштів на вимогу у коштах фізичних осіб

Джерело: НБУ, ЄЦБ, національні банки.

Вартість зобов'язань та частка безвідсоткових зобов'язань у розрізі банків станом на 01.05.21

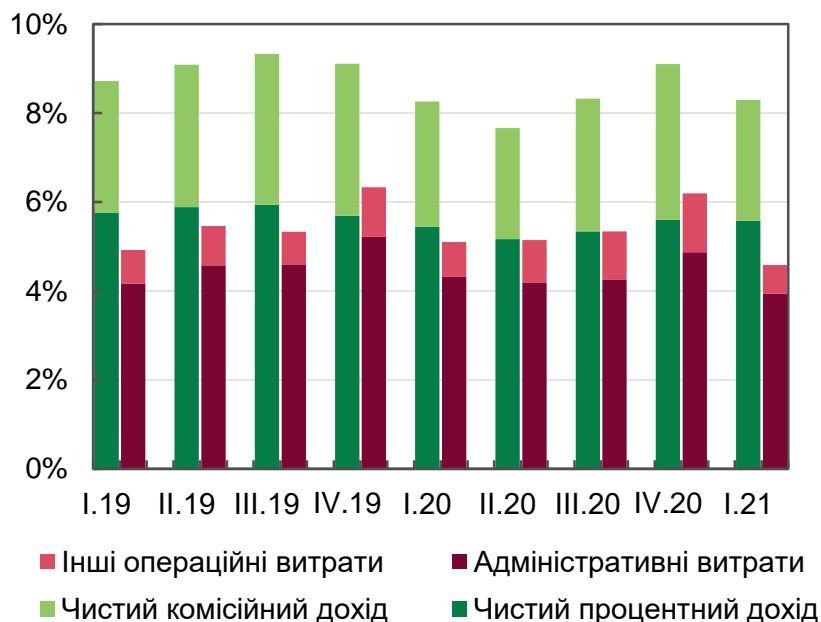

Джерело: НБУ.

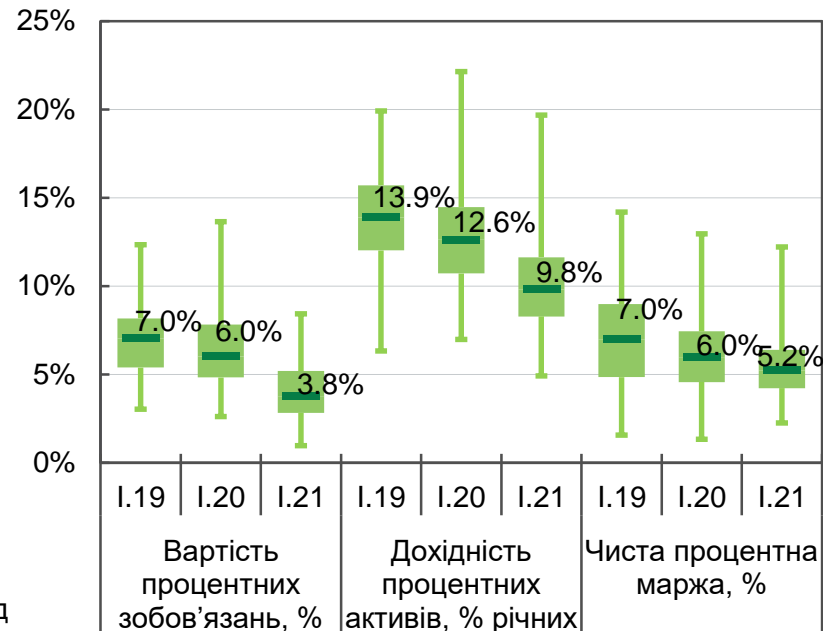
- Частка коштів фізичних осіб на вимогу зросла, але все одно є нижчою, ніж у більшості країн-сусідів.
- Причини – зниження ставок за строковими депозитами та бажання домогосподарств мати необмежений доступ до заощаджень в період пандемії.

Ризики для доходності є лише в окремих кластерах

Співвідношення складових операційних доходів та витрат до чистих активів

Вартість активів і зобов'язань банків та чиста процентна маржа*

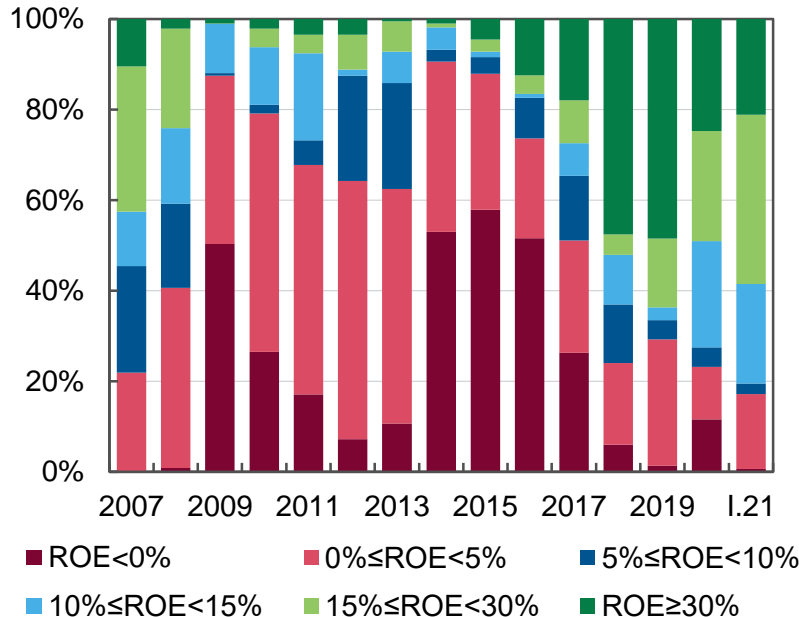

* Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Верхні та нижні лінії поза прямокутником – максимум та мінімум.
Джерело: НБУ.

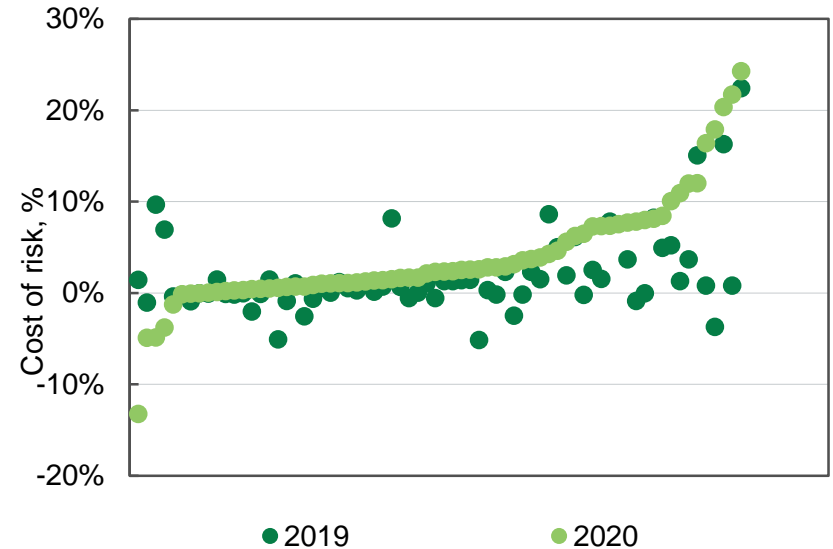
- Чистий процентний та комісійний доходи за 4 місяці 2021 року сукупно збільшились на 20% р/р. Їхнє співвідношення до активів перевищує 8% (приведене до річного виміру).
- Попри певне зниження чиста процентна маржа сектору становила 5.7% (медіана 5.2%). В зоні ризику банки з дорогим фондуванням, сфокусовані на кредитуванні бізнесу.
- Чистий комісійний дохід у тривалій перспективі зростатиме.

Після кризового року сектор прибутковий, резервування помірне

Розподіл активів банків за рентабельністю капіталу, %

Cost of Risk* у розрізі банків

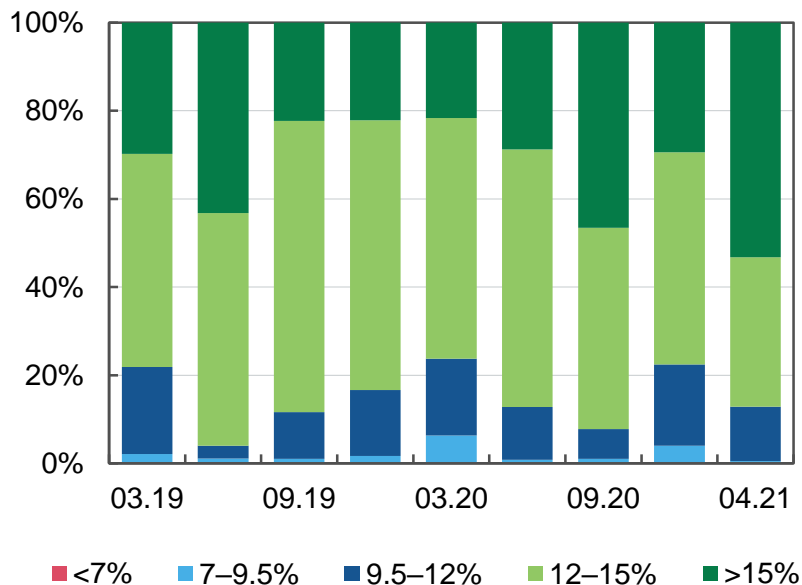

* Річні відрахування в резерви під кредити до чистого кредитного портфеля
Джерело: НБУ.

- У січні–квітні 2021 року з рентабельністю капіталу понад 15% працювало 26 банків, яким належить майже дві третини активів сектору.
- Сукупні втрати банків від кредитного ризику (cost of risk) торік зросли майже вдвічі – до 3.4%, за 4 місяці 2021 року становили 1.9%.

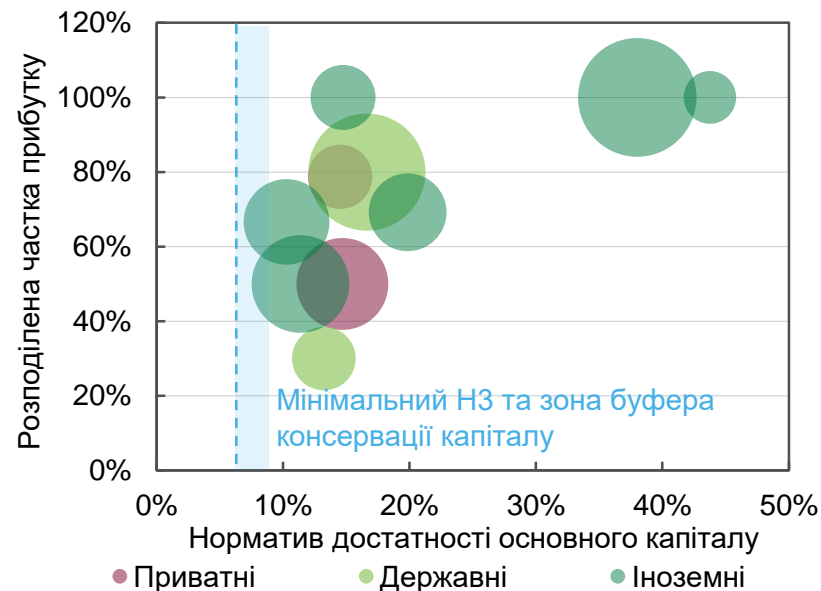
Банки зберігають запас капіталу понад мінімальні вимоги

Динаміка розподілу нормативів достатності основного капіталу банків за часткою активів

Джерело: НБУ.

Частка прибутку 2020 року, розподілена у вигляді дивідендів та норматив достатності основного капіталу (НЗ)

Площа кружечка відповідає рентабельності капіталу (ROE).

Джерело: НБУ.

- Уже кілька років поспіль запас капіталу банківського сектору значно перевищує мінімальні вимоги.
- Всі банки, що розподіляли прибуток, навіть після виплати дивідендів зберегли значний запас капіталу понад мінімальні регуляторні вимоги.

Рекомендації фінансовим установам

Банкам

- Надалі працювати над скороченням портфелю непрацюючих кредитів.
- Оновити плани відновлення діяльності.
- Підготуватися до запровадження нових вимог до капіталу.
- Активізувати зусилля з реструктуризації валютної іпотеки.
- Виконувати актуальні рекомендації з попередніх звітів.

Небанківським фінансовим установам

- Забезпечити прозору структуру власності.
- Забезпечити своєчасність подання звітності.
- Виконати вимоги до платоспроможності.

Рекомендації органам державної влади та плани НБУ

Рекомендації органам державної влади

- Забезпечити повноцінне виконання умов співпраці з міжнародними донорами.
- Ухвалити закони, що сприятимуть розвитку фінансового сектору:
 - зміни до Закону про банки та банківську діяльність;
 - про фінансові послуги та фінансові компанії, про страхування та про кредитні спілки;
 - про вдосконалення механізмів виведення банків з ринку;
 - про платіжні послуги.
- Створити передумови для обігу сільськогосподарських земель та банківського кредитування під заставу землі.
- Врегулювати питання платоспроможності ФГВФО.
- Посилити регулювання та забезпечити прозорість первинного ринку нерухомості.
- Провести судову реформу та повернути довіру до судової системи.

Плани НБУ

- Згорнути екстрені заходи довгострокової підтримки ліквідності банків.
- Посилити вимоги до капіталу у відповідності з міжнародними стандартами.
- Завершити стрес-тестування банків, оприлюднити результати наприкінці року.
- Фіналізувати вимоги до розрахунку банками ринкового ризику.